Број 29. У Темишвару, петак 9. (21.) марта 1879. Год. II.

НАРОДНИ ГЛАСНИК.

ИЗЛАЗИ: СРЕДОМ, ПЕТКОМ И НЕДЕЉОМ.
Стаје: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину
На годину: ..... фор. 12
„ по године..... „ 6
„ четврт год. ..... „ 3

За Србију и Црну Гору 35 фран., за Немачку 40 фран., — За Бугарску, Румунију, Грчку, Италијуу, Русију и Швајцарску 45 фран,, за Француску, Енглескуу и Америку 50 фр.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА
Temesvár (Josefstadt) Séchiffgasse 17.

За огласе плаћа се од обичног реда 6 нов. и сваки пут 30 нов. биљеговина.
Припослано плаћа се од реда 10 нов.
Рукописи се не враћају.

„Исток“ се мешкољи.

Народна пословица вели: „ко прети, тај се не свети“. Истина, која је у овој изреци исказата, нигде се не може тако добро применити, као на претње полузваничног органа српске владе. Тек што су нам се мало одморише уши од ратоборне праске и вике „Истокове“, приликом доласка Черњајевљевог у Србију, а сад се већ над Београдом дижу облаци од прашине, јер се „Истоку“ опет прохтело да чепрка по буњишту и да позива на мегдан јуначки свакога, који неће да стрепи од српских голијата на дрвеним ногама.

Пређе је још изгледало, да „Истоку“ није до велике збиље и зато су му они, којима је претио, одговорили просто: „иш, не праши“! Али овога пута није тако. „Исток“ се без сваке шале тако разгоропадио, да је страх овладао у Бечу, Берлину, Лондону и Паризу, курсови падају, берзе се узбуниле, дипломате на нос попадале, — читав окршај се начинио. Јер није шала, кад „Истокова“ глава, велемоћни диктатор Србије, подиже песницу са обале Саве и Дунава и прети алијансијом, какву још историја није видела, — алијансијом независне Србије са победоносном царевином на Босфору. Зар није страшно и замислити Србе и Турке загрљене под једним барјаком, на коме се крст и полумесец један до другога блистају, а пред њима јунаке бељинске, мраморске, јаворске, плевнанске, балканске и једренске.

Једно нам је само нејасно, коме управо прети „Исток“ са страховитим српско-турским савезом. Да ли само Аустрији, или још коме другом. За државу, као што је Аустрија, којој је „Исток“ још пре четири године прорекао најскорији распад и пропаст, — савез српско-турски сувише је огроман. Босну ће са неколико батаљона узети ђенијални војвода Алимпић по оној од 1876-те год. опште познатој маршрути, која је требала да доведе српску војску на доручак у Бјељину, у Травник на ручак а у Сарајево на вечеру. Нови Пазар ће са шаком људи посести чувени мраморски а доцније тополски јунак Милутинчић. Кршне стене и тврђаве новопазарске разложиће његови топови онако исто брзо и лако као што су Карађорђеву кулу у Тополи разрушили. Што не буду кадри да учине ова два сокола српска, то ће накнадити Узун-Љуба који знаде око једне карауле потрошити троја кола барута и жртвовати чету одабраних људи, и пуковник Нића, коме је на Делиграду издата диплома да је први сретно умакао са бојног поља и тако спасао земљи једног великог војника. Са таким снагама, све се може постићи, особбито онда кад се главна команда налази у трезвеним и одважним рукама и врховни се надзор војених операција врши тако пажљиво и тачно, као у рату од 1876-те год. Са овако изредним силама, излишна је свака помоћ са стране. Али ако је „Истоку“ и његовоме „задахнитељу“ стало не само до Босне и Новога-Пазара, него и до тога да једном за свагда уништи свога противника, - онда би савез са силном османлиском царевином дошао као наручен.

Турска је у рату од 1877 год. сјајно опробала своју ратну снагу. Она је јуначки издржала оне силне шамаре Гуркове и Скобељевљеве. Она је посведочила велики напредак у новом начину ратовања, јер је по примерима из француско-пруског рата, штедила живот својих војника и десетинама хиљада бораца пуштала је у ропство. Она је знала да се брзо измири са својом судбом — да се руској сили преда на милост и немилост. Тако мудра и стрпљива савезница, зацело је од неоцењиве вредности. Њено је пријатељство тим сигурније и трајније, што је већ много изгубила и упропастила, те не мора страховати за своју имаовину, а нова борба отвара нове красне изгледе: да ће се опет спојити што је растројено, повратити што је изгубљено, подићи што је разрушено. У овој тачци, доиста се између српске и стамболске владе може утврдити искрена узајамност, јер и једна и друга види за собом руину народне среће и благостања, а пред собом панораму лепих слика, које све, што је злога почињено, улепшавају и опорављају.

Но ако се „истокове“ претње дају довести у свезу са вестима извесних бечких листова о неком савезу, не само противу Аустрије, него и противу бугара, онда је алијанција с Турском прави хаупт-трефер за српске државнике. Јер како ће то лепо изгледати, кад се најпре бугари науче памети и намести им се господар, кога султан и кнез Милан одреде, па се те конда са победоносном силом крене на Ћесарију. На бугаре подједнако мрзе и београдски и турски државници, они први зато, што су бугари упорни, те неће да слушају братске савете и налоге њихове, ови други за то, што су бугари охоли, те неће да и даље подносе буздованско туторство цариградлија. Упорност бугара према српским министрима, заиста је превршила сваку меру. Пре више година основаше у Београду бугарску легију, и таман када хтедоше да их батинама на мацкама науче, како се ваља спремати за борбу противу душмана, а млади бугари неблагодарно разбегоше се куд који. Српска влада шаље у Бугарску своје прве научењаке, Милојевића и Срећковића, те лепо доказују бугарима разне историске истине, братски их обавештавају о томе, како бугара више нема на свету, како треба да напусте свој варварски језик и обичаје и приме оно, што им они, учевни људи, препоручују, — а јогунасти бугари неће да слушају те братске савете и лекције, него вичу: ми смо бугари и остајемо бугари! Српски агенти јуре у последње време у накрст по целој Бугарској, троше грдне паре и говоре бугарима: узмите за владаоца нашег кнеза, незнате како је ваљан; а ако не ћете њега, узмите његовог везира, који има више мозга у глави него ваши учени људи и прваци сви скупа, узмите га да вас усрећи, као што је нас усрећио, — а тврдоглави бугари испраћају са сургун пасошима тако искрене саветнике! Са таким народом у суседству, не може се друкчије изићи на крај, него треба правити савез са турцима, фанаријотима и цинцарима, па их научити, како се ослободитељи поштују!

„Исток“ је дакле добро потрефио, када је ових дана, у почетку пролећа, када листа гора и у њој обли церићи, позвао турке у савез противу злих комшија. Такав савез сасвим је на свом месту, између београдских и цариградских турака. Обе владе подударају се у многим странама свога положаја, а у делима једне и друге, потпуна је слога. Такве две сличне снаге, међу собом спојене, починиће чуда од јунаштва, ако их не смету догађаји, којима је и Цариград и Београд више пута био позорницом.

Панславизам у прошлости и садашњости.

по А. Н. Пипину.

Било је време, када се у европској литератури много говорило о панславизму; о њему се опет много говорило приликом последњих догађаја у славенском свету, и већином се говорило ружно. Најчешће се говори о панславизму, као о опасном и кобном политичком покрету: енглески први министар, ако је веровати листовима, старао се да уништи „панславистичку заверу“ на балканском полуотоку; говоре и то, да Бисмарк „презире“ панславизам; угарски посланици на сабору а тако исто и први министар Угарске, сматрају за нужно, да стану на пут „панславистичким плановима“; па и француски

ПОДЛИСТАК.

УГАРСКА И СЛОВЕНИ.

ОД А. ГИЛФЕРДИНГА.

С РУСКОГА ПРЕВЕО

ПОП ДАНИЛО ЈОВ. ПРИЦА.

(Наставак 6.)

Мађари почеше у мах примати у опћину своју стране и суплемене дошљаке, како стопом својом загазише у Јевропу. Када се мађара толико сабра, да могоше прећи за карпатску гору, пустише они у своју орду семерске кнезове половичке (куманске) са свијем њиховијем родом и подчињеним народом. Када покорише и заузеше мађари Трансилванију, одмах се побратише са такозванијем секлерима, чије предање, може бити и основано, издаје их за потомке Хуна, оставших тамо после упропашћења атилине државе. Син арпадов, Солт, примио је у опћину мађарску бисене; унук арпадов, Токсун, доведе у опћину мађарску дошљаке из земље Булар (по свој прилици волш. Бугарске) и насели их већином око Пеште, гдје се кашње, пошто примише хришћанство, претопише сасвијем у мађаре. Преселења народа са степа Црнога мора у Угарску трајаху још све до XIV. вијека. И тада мађари дадоше земље за становање свој ордији куманској, јагиској и јасовој, које погнаху татари, и дароваху им сва права, каква сами имадоше. Таким честим придолажењем суплеменика са истока, ојача сасвијем унутарњи живот мађарске народности. Могуће, да би она давно сама од себе пропала била, да је не поткријепише половци (кумани) најкашњијим придоласком својијем.

Стари мађари понашаху се врло мудро према осталијем јевропскијем народима. Стрљење и опћа дружба њихова, као да ули у душу тих народа заборав на све оно, што им мађари као завојевачи у први мах продирања свога учинише. Та црта протеже се као црљен кончић кроз сав прошли живот, кроз сву прошлу повјестницу мађарскога народа. Најстарији руски љетописац напомиње о томе, како мађари прођоше мимо Кијева, а на путу у своје ново отачаство; најстарији љетописац угарски говори о томе истоме, наводећи сказање о војни са кијевскијем кнезом и о сјајној побједи над њим. Ми управо не признајемо никакве особите заслуге мађара испод Кијева, тим више, што сам љетописац не говори о тој заслузи — о тој сјајној побједи над кијевљанима, као историчком факту и као историк, него као о милом предмету једне од народнијех мађарскијех пјесама и као син народа мађарскога. Но и по самијем мађарскијем предањима, окончала се је војна с русима миром и удружењем, тако, да су на мах за тијем многи руси пошли за вођом мађарскијем, населили се у Угарској и вјерно служили господарима њезинијем. „Потомство њихово“, говори љетописац, „живи тамо и до данашњега дана.“ (Anonym. reg. Belae notarius гл. 10.) Не може се никако побијати то сказање. Но како му било са тијем сказањем, ево историчкога чистога факта, да се многи руси од вајкадашњијех земана населише у Угарску (русини — малоруси) и да и данас јож живе у лијепој слози са мађарима. Па ни сама 1848-ма година не поколеба их у томе, колико нам је познато. Теже је ишло у почетку у Угарској са другијем народима, а особито са словенима и румунима, као с народима завојеванијем — надвладанијем. Но колико се види из најстаријех свједочаба, мађари нијесу ни с њима у ниједној прилици жестоко поступали. Они су их у саобраћају узајамном сматрали као своје поданике. Они су се одликовали тијем од својијех предшественика у својијем завојевањима на дунавској страни, авара, чије круто и дивље поступање не заборавише словени кроз толико вјекова. А то свирјепство донесе и смрт и ужасну погибију аварима, о којијем се као и о свирјепости њиховој данас само у причама казује. Предање мађарско оличило је у првом завојевачу њиховом, Арпаду, дружевно опћење са домаћијем становницима земље. Оно нам представља у свакидањијем пировању са свијијем угрима и другијем народима: „И сусједни народи, прича мађарски љетописац, чувши за живот лијеп и за дела угара долажаху и стицаху се код кнеза Арпада, и покоривши му се добровољно, служаше му великим ревновањем, а многи од њих посташе домаћи свагдањи гости његови.“ — Скоро су и словени и румуни уздизани на ред слободних мужева и дворјана, а многи од мађара по околностима преступа или не покорности, бацани бјеху из тога високога реда, у ред обичних људи и поданика у земљи. Већ у вријеме ст. Стефана може се виђети, да у Угарској не бјеху сви дворјани — Мађари, него да у дворјанству бјеше и људи из реда осталијех поданика, и да

листови налазе, да се противу панславизма ваља да предузму озбиљне мере, и т. д. Шта се ту баш разуме под речи панславизам, редко когод објашњује; али се обично под тим именом разуме очекивано политичко уједињење и препорођење славенскога света под упливом Русије, или, краће, распространење непосредног (за нужду и посредног) господства Русије над славенским светом, која ће на тај начин прикупити нове снаге к својој већ и без тога опасној снази и на послетку захватити цели балкански полуостров. У Европи, скоро једногласно желе, да одклоне или сасвим пониште тај будући факт. Да немачко-мађарски живаљ у Аустро-Угарској није ни мало расположен према „панславизму", — то је и сувише познато; исто је тако познато, да према њему нису расположени ни у Германији, а као што наведосмо, многи тврде, да га љуто мрзи и такав политички великан, као што је Бисмарк. Али, ако је истина, да у европским државама јавно мишљење јако упливише на политички правац — онда какав је значај имао тројецарски савез? А ако је, при свем том, тај савез постојао, зар се онда не може закључити, да Русија није крива због „панславизма"? Од куда онда то што се непрестано тврди, да га уништити треба? Шта је на послетку тај панславизам: постоји ли он за цело, — може ли се и у каквом се смислу може придавати тај назив савременом славенском покрету, — каква је била некада, а каква је сада улога Русије у томе покрету? То су питања, на која ћемо покушати да одговоримо у низу оваких чланака.

Догађаји, који су се десили за посљедњих година и који спадају у област „панславизма", били су врло трагични: они су могли да побуде и заиста су побуђивали најживља осећања и наде, после разочараност, незадовољство... Сада се један период догађаја може сматрати као завршен, па неће од штете бити, ако се прихватимо да историски објаснимо предмет, коме се до сада врло мало пажње поклањало.

I.

Реч „панславизам" јавила се први пут, около тридесетих година, када је унутрашњи покрет славенскога света привукао на себе пажњу европских политичара и публициста. Прве десетине година нашега века, особито су пуне националног врења, којему послужише као извори, умни покрет и политички преврати, што се десише при крају прошлога века. У спољашном политичком животу, у средњој Европи после бечкога конгреса, наступило је време потпунога господства тако зване „полицајске државе", која је имала свој међународни основ у „Светом Савезу"; али је живот надмашивао ту политичку форму, и под реакционарним јармом, поред усиљене бриге, да се „либерализам" угуши, све се више јављала потреба за другчијом организацијом и национално политичких и унутрашњих одношаја. Мисли о политичкој слободи, снажиле су се; упоредо с њима, ишла је тежња за националним ослобођењем и уједињењем: још је много заостало било од средњовековног феодализма, који је држао раскомадане народе, што осећаше своје сродство, а за друштвено развиће чинило се да има само један пут, пут национално-политичког уједињења, које је обећавало, да ће задовољити народна осећања и да ће му донети политичку слободу. Такав је покрет био у Германији и у Италији — код немаца путем теоретичке политике, код талијанаца путем практичне револуције, карбонарских завера и мацинизма; узбуђеност умна била је напослетку тако јака, да је гром француске револуције од 1848 ме године на мах одјекнуо и у Германији, и у Италији па и у Аустрији. У колико се с националне стране у том покрету изазвали најдубљи нагони народнога живота, показао је резултат, кога смо ми видели — уједињење Италије и уједињење Германије.

Национaлан покрет почео се и у славенском свету: њега су приметили у почетку овога века, од времена српскога устанка; њега су видили после у читавом реду других чињеница, и крстили су га „панславизмом". По идејама тридесетих и четрдесетих година, тај покрет није имао другога смисла, осим тежње славенскога света, да се уједини, онако као што је тежила и Германија и Италија и као што је тежио и север европски, који је истурио идеју о скадинавском уједињењу. Реч је скрпљена била теоретички, по предпоставци; она је била неодређена, као год што су неодређени били појмови о елементима и истинским снагама тога покрета — и не само странцима, но и онима, међу којима се тај покрет дешавао. У ствари, покрет међу славенским народима био је не сумњив: он се казивао у многим фактима — политичким, као што је ослобођење (и ако не подпуно) Србије, устанак Пољске; друштвеним, као што је оживлење славенскога елемента у немачко-славенским земљама; и педагошки, као што је појав читавога реда славенских литература, као што су изјаве за солидарност славенску и т. д.; али шта је права суштина и каква је циљ покрету, какве свезе и какво су уједињење хтели славенски народи, — то још нису знали ни они сами; још мање су знали што о томе странци.

Та неодређеност, управо рећи, траје и до данас. Истина, од тридесетих година до данас, исказано је много теорија, које су објашњавале, како и у којој форми ваља да се изврши уједињење, често се идеално тумачило славенско национално биће и оно, шта ће бити славенски свет за себе, и за целу европску цивилизацију; али теорије су биле противуречиве, дизалесу се на врло лабавим основима, још их нико није кушао примирити, и славенско јединство стоји још и данас као чудно питање — како у теорији, тако и у самој друштвеној политичкој борби. Разуме се, пре тридесет до четрдесет година, питање је било много заплетеније, а практично стање ствари још је мање давало изгледа за могућност његова решења.

(НАСТАВИЋЕ СЕ.)

У угарском сабору предложио је пре неки дан један члан, да се у Угарској прогласи вероисповедна слобода. Тај је предлог одбачен. После се изнесе предлог по коме министар правде ваља што скорије да поднесе законски предлог о уважању облигаторног цивилног брака. Сабор се изјавио за тај предлог.

Листови у Германији саопштавају овај распис: „Аустро-угарски конзулати у Германији добили су расписе, да одвраћају људе од сеобе у Босну и Херцеговину. У многим крајевима Германије наишле су речи на веровање, да је Босна згодна земља за насељивање, те се многи спремају, да се селе. Према томе, аустро-угарски конзулати сматрају за упутно, да људе за времена опомену, да таке кораке не чине." — Лист „Deutsche Ztg." саопштава да су таке званичне опомене изишле и уАустрији. „Али ми би сада да знамо, вели поменути лист, зашто смо Босну освајали, ако је не мислимо немачким колонистама уздићи на виши степен културе. Или се зар у Пешти плаше, ако се у Сарајеву и Бањалуци многе „швабе" населе, да онда Босна неће моћи лако да се у Угарској присаједини?"

Источно питање, ма да се једнако као решавало опет се решило није. Вест, да руси неће са балканског полуострва тако брзо отићи, побија се истина, али у Источној Румелији незна се опет ништа, како ће се у њој ствари удесити. Говорило се, да је руска влада незадовољна с Рустем-пашом, будућим гувернером тога краја, али се сада и то зна, да су то биле чисте каже. Рустем-паша као да хоће само тако да се прими управе, ако му се дозволи, да само турску војску око себе има. Али то је противно берлинскоме уговору, те тако ништа вероватније, но да ће се Рустем-паша одрећи намењене му почасти гувернера Источне Румелије. Што се тиче војничких одношаја у Источној Румелији, берлински је уговор врло неодређен. Као што се зна, султан има права, да балканску границу поседне редовном војском, али која се у унутрашњости земље не сме задржавати. Султан такође има права, да именује официре народне војсци. У Источну Румелију турска војска само на позив доћи може и то када земљи опасност грози. Дотле пак земља стоји под заштитом домаће народне војске.

Ако би се веровало француском листу „Journal des Débats," између Аустро-Угарске, Енглеске и Немачке склопио се савез за заједничку радњу противу Русије. Колико овака вест заслужује, да јој се поверује, сада је мучно рећи, али лондонске вести гласе као противно. По њима се лондонска и петроградска влада зближиле и гледају да се споразуму, односно спорних источних подпитања.

Са **Цетиња** јављају, да се у прошли вторник састала скупштина свију нахиских капетана, да провећају о новој управној системи, која ће се увести. Веле, да ће та скупштина трајати неколико дана.

Из **Рима** јављају, да је Ватикан повео преговоре са садашњом бугарском владом, да се наименује посљедник католичком патријарху Бугарске, Соколскоме, који је у своје време на врло тајанствен начин нестао, као да је у земљу пропао. (Ми ћемо једном приликом саопштити нашим читаоцима о томе бугарском патријарху католичком, Соколском.)

„Българину" пишу из **Трнова** од 28 фебруара: У данашњој званичној седници, коју отвори високопреосвећени Антим у 10 сах., прочита се протокол прошле седнице, који се прими без сваке поправке, а после се пређе на питање о избору једне комисије, која ће саставити одговор на престону беседу. У многим говорима о овоме питању истаче се реч, скоро не опазно, и о нашој целокупности. Као што се разуме, то питање интересоваше све посланике, њега расправљају стотине хиљада бугарскога народа, о њему разбирају мученици наши — Тракија и Македонији, који видеше најнечовечније призоре, од њега зависи и наш укупни опстанак.

нарочно словени и румуни не бјеху лишени политичкијех права. Право самоуправе добише једнако мађарске жупаније, као и оне, у којијем живљаху искључно словени; и по свој прилици бјеше и дворјанство више или мање чисто словенско. И на тај начин омили устав св. Стевана словенима више него и самијем мађарима. Сви га скупа поштоваху као чувара и бранитеља опћих права и праведних заслуга. Угарски словени стадоше сами ревно подржавати устав, на коме се држаше целокупно државно здање, подигнуто од мађара у покореној земљи словенској. Св. Стефан прибавио је својијем уставом још једно велеважно примирително начело: скупа са хришћанством, које дође из Рима, прими он и латински језик као службен језик у својој држави, а не само као језик цркве. Латински језик, чије употребљење у средњем вијеку, нанесе осталијем странама западне Јевропе голему штету, задржав развитак народне образованости, и угушив много живијех народнијех сила, би напротив мађарима од превелике користи: може се рећи управо, да латински језик, скупа са уставом св. Стевана спасе мађаре од народне борбе са словенима и тијем уједно од неизмјерне погибељи. Језик неутралан не даде доћи до каквога спотакнућа у опћијем дјелима управнијем, и сћерао је, како мађарски тако и словенски језик, у границе одјелитог домаћег живота, гдје обадва могоше живјети без вриједа и опасности један за другога. Латински језик постаде така потреба у животу Угарске, да се је увукао и укорјенио тамо, као ниђе на другом мјесту, и већ у првом почетку не остаде само језик државних списа, него оживи у усменијем препиркама, парницама, у скупштинама, зборовима, судовима као језик службен, као израз мисли и осећања у службенијем одношајима. Сваки становник угарски, ма које народности он био, учити је морао латински, ако ће да послужи земљи и држави ма у ком својству. У том употреблењу остаде латински језик у Угарској, као што се знаде, све до 30. године данашњега вијека. А зна се и то, како се узмијешаше узајамни одношаји у народима Угарске, онда, када латински језик престаде бити службен у земљи.

Ми смо до овога часа говорили о одношајима, у којијем живјеше древни мађари са својијем укућанима — словенима. У тијем одношајима лежаше за потомке арпадове питање живота и смрти, јер је очевидно, да је главна и највећа опасност грозила мађарима од стране реакције покорених словена и њиховијех заграничнијех суплеменика. Ми смо виђели, да је чувство самоодржања позвало мађаре и првог њиховог организатора, св. Стевана, на онако дјелање у држави — у земљи својој и да је само таки ред у држави могао, не само предуприједити устанак словена, него да их је нагнао и на то, да заборaве на сва зла, која им мађари починише. И у цијелој прошлој повјестници нећеш наћи трага каквој свађи — а мање још борби међу словенима и завојевачима њиховијем, мађарима; — а нема трага томе ни у њиховијем народнијем пјесмама. — Иста политика руководила је мађаре и у одношају њихову према другијем народностима. Св. Стеван довео је и населио у Угарску много немачкијех занатлија и рудокопача, и у Трансилванији створи се на једанпут читава немачка насеобина. Ти пресељеници добише и уживаше већа права, него скоро сами урођеници, и народност им је била добро заштићена. Угарска бјеше из одавна славна, због свога гостопримства. Са различнијех страна долажаху људи у Угарску и притицаху под закриље мађарске толеранције, и многи од њих добише, уз дворјанство, сва политичка права. Само с румунима у Трансилванији другачије се поступало. Трансилванија доби особито устројство, не једнако са опћијем угарскијем. Она је била раздијељена за три народности: мађарску, секлерску и њемачку, које управљаху одјелито сами собом, а опћа дјела државна, расправљаху заједнички у скупштинама — саборима. Румуни, ма да сачињаваху најглавнији дио насељеника у Трансилванији, не бјеху признати као особита, за се стојећа народност, који има политичка права, и они румуни, који бјеху признати за дворјане, не појављиваху се као представници свога племена, а сјећаху као прави чланови у друштву привилегисаних народности. Тешко је ријешити, за што баш румуни осим свијех другијех народности бјеху мађарима тако зазорни: је ли по томе, што се, можда, мађари бојаху тога народа, који у оно вријеме не имаде никакова политичка бића, или због каквијех случајнијех узрока, које ми сада не можемо даље истраживати.

(Наставиће се.)

То питање изазва у неким посланицима жељу, да се о њему најопширније изговоре. Посланик Балабанов изиђе на говорницу и одпоче свој сјајан и свечан говор. Говору су му често прекидали усклици и бурно пљескање. За њим о истом предмету говорише и други говорници — чије ћете говоре читати у протоколу. Седница се за тим одложи до понедеоника, како би се посланици могли ваљано размислити и споразумети о начину, како да се напише и испрати споменица европским кабинетима. Сумње нема, да ће се у седници од понедеоника коначно решити то питање, те ће се умирити мало узнемирени духови наше браће с ону страну Старе Планине. Већ се јавно говори, да су означена лица, која ће поћи по Европи. Кад их сазнам, јави ћу вам њихова имена. Иначе све иде по старом. Како ће се одазвати Европа нашој законитој жељи, то ја не знам казати. Али ако Европа ни сада не хтене да нас саслуша, — онда наши послови ваља да постану друкчији, која истина неће бити по вољи Биконсфикду и компанији, али који ће им доказати, да ми нисмо на свету рад њиховог задовољства. Нека Европа онда дигне своје легионе на нас и нека дође да нас истреби са лице земље; ми волимо и то, но даље да робујемо. Хоће ли Европа у хатар и рад задовољства том политичком чиви — Биконсфилду да подгреје своју срамоту од 1853—1854 године, — то ће нам даљи развој ствари показати.

О дешају са финансиским директором Шмитом, који је по наређењу интернасионалне комисије пловдивске пошао био да прегледа рачуне и касе по Источној Румелији, добија „Пол. Кореспонд.“ из **Цариграда** ове појединости: Када је Шмит стигао у Хаскиеј искупи се одмах гомила народа пред његовим станом и стаде проклињати берлински уговор и претити његовим извршиоцима. Пошто се Шмит од тога не препаде, то светина јурну у кућу и канцеларију, у којој је Шмит радио и злостављаше његове помоћнике. Сам Шмит једвице је избегао, да и њега не счепају, а највише за то има благодарити двојици руских официра, који од некуд случајно дођоше. Међу тим гувернер пловдивски, који је такође у то време баш тамо стигао, нареди да се неки поапсе. Шмит је тако могао рахат да пође у Јамболу, где одседне код тамошњег начелника окружног. Тек што се сместио био, а начелникову кућу окружи узбуњена гомила народа, која шмитова кола поломи и хтеде кућу да запали. Тада мораде војска да се јави и да светину разагна. Шмит онда оде, праћен ескортом од 15 козака, у Сливно. Не далеко од Сливна предусретоше Шмита 10.000 усташа и принудише га, да се натраг у Јамболи врати, где му генерал Тишењев изјави, да му је немогуће гарантовати му за личну сигурност, догод руски војени команданти не буду овлашћени, да се оружјем служити могу. Шмит се повратио у Пловдив, да комисији даде извештаја о ономе, што је преживио. — Као што се говори, генерал Скобељев ће 6 марта са руском аријергардом отићи из Одрина, камо су 12 турских батаљона, као појачање теч из Цариграда отишла.

По телеграфским вестима из **Атине**, грчка је влада упутила своје комисаре у Превези, да дочекају нова сигнализирана из Цариграда упутства турским комисарима. Ако ни та нова упутства не буду сугласна са берлинским уговором, онда грчки комесари да саставе и потпишу протокол, у коме да се обележи избегавање Турске, да на основу берлинскога уговора са Грчком преговара, и — да се у Атину врате. Вели се, да је министар Делијанис, који предвиђа, да ни ова нова упутства не могу Грчку задовољити, већ накан, да се великим европским силама за посредовање обрати.

Из **Цариграда** се јавља као поуздано: Аустро-турски преговори опет су морали застати, јер је турцима опет у вољу дошло, да аустриске колеге своје на пробу ставе. Каратеодори-паша и Муниф-ефендија осетише опет потребу, да од Порте нова упутства потраже, пошто као незнају, како ће се држати у питању о комбинираној окупацији санџака новопазарског, која је до сада правила поглавите тешкоће преговорима. Каратеодори је на послетку изјавио аустриским посредницима, како Порта хоће, да јужни део санџака држи искључиво турска војска, на шта се опет аустријанци никако сагласити не могу. У овдашњим дипломатским круговима вољни би били, да у томе најновијем разлогу турском назру неке задње мисли. Мисле, да Турска жели по могућству да препречи пут према Солуну и према томе се закључује, да ће аустриски посредници баш тога ради одрешито одговорити Порти, да Аустрија стоји тврдо за тим, да одржи своје право потпуно, које јој је конгрес берлински уступио.

Прошеније удовица из Карловца поднешена народној скупштини у Трнову.

Часна Господо!

Ниже потписане удовице варошки Карлова жалимо за то, што као женскиње ми не можемо или нам се неће дозволити да будемо учеснице у саддашњој првој, по Бугарску од највећега значаја, народној скупштини у стародревној престоници Трнову. — Ми смо од срца желеле, да бар једна од нас буде на тој скупштини, која има за цел, да расправи, састави и узаконови ограничи устав за управу слободне Бугарске, али пошто те цели постићи не можемо, онда препокорно молимо господу представнике да изволе узети у призрење слабе наше изразе осећања, који се казују у овом писму.

Када се тиче да се састави органични Устав за управу слободне Бугарске ми разумеемо Устав за све ослобођене бугаре, које избави славна војска Њег. царског Величанства цара рускога, — а ако скупштина има за цел да састави Устав за Бугарску,, како је у Берлину скројише, онда народ на југу од Старе Планине мора бити да бугарски није. Али да су наши мужеви, синови и браћа били бугари, то сваки од вас на скупштини знаде и сетиће се, да су 1876-тее турци поклали сијасет душа у Клисури, Копривштици, Панађуришту, Перуштици у многим другим местимма. Године 1877-ме турци не поштедише ни једноги нашег мужа, ни једног нашег брата, ни једног нашег синаа — удес клети, који је постигао скоро све вароши и сеела на југу од Старе Планине. Цветајуће вароши, богата села, цркве и манастири, све је то данас само развалина, која живи потсећа на времена те тешке године. Заостали у животстарци, да прехране своје унучиће и праунучиће, којо остадоше без хранитеља, упињу се последњом снагом својом, урађајући са својим рукама, јер је во, крава, овца у нас постала ретка ствар, која се сваки дан не виђа. Хиљадама деце нејаке, без оца, без стрица и ујака и без сваке породичне неге, лутају босонога, гола и прегладнела, те нам сваки час раздиру наша материнска срца.

После толиких крвних жртава, после толиких прилика нечувених ужаса, хришћанска Европа хоће опет да баци и последак нашега порода у чељусти азијатскога чудовишта, које је крви жедно.

Дозволите нам, господо скупштинари, да вам кажемо, да се ми сада само на вас уздамо, да стављамо нашу децу под вашу заштиту и молимо вас, да им од сада будете ви очеви и једина потпора. Из тих обзира ми вас заклињемо, да у вашем послу, што га имате обављати у Народној Скупштини, имате пред очима корист свију Бугара и да нас непредајете у руке крвожедним турцима, као што би желела нека висока господа европска.

Сва утеха која нам душу крепи састоји се у нади, да ћете ви све што можете учинити, да се сви бугари избаве и ослободе.

У нади да ће наше живе жеље наћи повољнога одзива у вашим патриотским срцима ми остајемо и т.д. и т.д.

(Долазе потписи 862 удовице).

ДОПИС.

□ **У Карловцима** 2. Марта 1879.

Не знамо како је где било и како ће сада бити у Босни и Херцеговини, али знамо, да смо ми овде са нашим школама од вајкада као пасторчад сматрани, и то не толико због народности, колико због вере. Пређашњих времена када овде искључиво Срби живише, који крљу и новцем државу одржаваше, издржавали смо ми немачке школе и то у целој војеној крајини. Учитељи ових школа сматрани су за државне и имали су пензију. За наше српске школе морали смо се на по се старати. Најпре су били на терету црквене општине, а доцније се заузму људи те падну на терет политичкој општини. Но ово беше онда готово свеједно, јер Срби беху бројно и материјално у већини, пошто католика једва осми део беше. Ми дакле издржавасмо наше и њихове школе. А и данас сносимо ми државне и општинске терете на две трећине. Но пошто је у крајини тада располагала државна власт са општинским и државним данцима, то је готово све једно било, или се плаћали из државне или општинске касе. Учитељи били су наименовани од магистрата а генерал-команда потврђивала их је. Кад је до пензије долазило, онда су ову добијали као и остали чиновници, кад би прешли у „суперарбитрирунг“ код генерал-команде.

Немачких школа било је 4 разреда као и српских и према мноштву деце за школу способне, сматране су ове школе као паралелне класе оних школа, али им се ипак оставио назив „илирише шулен“.

Истина, онда су и немачки учитељи државних школа имали мале плате и пензије, али наши учитељи имали су још мање.

Ми имамо и сада 2 учитеља у пензији од тих илиришких школа. Служили су више од 40 година, пензија им је 20 ф. — месечно, а има им близу 80 година. Ви ћете мислити овде је свети отац, који има добар приход, па ће их он надгледати, и да његови двори треба да су аврамови двори. — Но о њима се и не зна да су живи, јер су људи мирни и стари, немају својства и подмладка као познати бакшишлија, па се и немогу удостојити пажње светих отаца. Још у почетку развојачења крајине требали су ови учитељи доћи на терет државни, али при свем том, што је се заузимало око тога, осташе општини на терету.

Међутим док нису хтели да плаћају српске учитеље, плаћао се католички оргуљаш и гробар из државне касе.

Овде има неких безобразних и неразложних људи, који протестују што се ова два јадна старца плаћају из општинске касе! А оргуљаш и гробар католички са 470 фор. треба да се плаћају из општинске касе, и то из никаквога другога узрока, до подлости и глупости оних људи, који хоће да задобију неколико гласова од католика, а оргуљаша за свога кортеша. Ово је грдна неправда и учинила је немио утисак на наш народ.

За крв и новац којом сви државу подржавамо и бранимо, дужна је она да се стара за просвету свију народности. Дакле исто тако и за нас овде, тим пре, што смо ми цео терет пораза сами сносили и онда, кад су оргуљаш и гробар из државне касе плаћани, а и сада је исто тако са општинским и државним порезом што су две трећине земље у нашим рукама, по томе дакле ми и сада плаћамо ону злехудну пензију наших јадних учитеља а не католици, и за то би требало да се њихов оргуљаш и гробар избаце из политичке општине, па да их њихова црквена општина плаћа, као што и ми плаћамо наше црквене служитеље.

Наш начелник Ристић потпомаже кортеша оргуљаша и поп Стипу. А кад ту пре наши учитељи заискаше, према наредбама у крајини, „да се учитељима за појање да нарочита награда, иначе нису дужни у цркви појати“ да им општина да сваком по 60 фор. свега 180 фор. Црквена општина усвоји и замоли магистрат да ову своту стави у предрачун политичкој општини и да се учитељима издаје. Ристић пак то не учини, него пита црквену општину писмено, „како ће и којим путем она тај прирез разрезати на своје грађане и да се може наплатити, иначе се не може узети у обзир.“

Ми ово одобравамо, да се свака вера стара за плату својих црквених служитеља, а наш патер конфузијус треба да зна, да ово исто важи и за католичког оргуљаша и гробара, који из неоправданог разлога вуку за своју цркву са наших леђа интерес од оних 10.000 државних задужница, што су имаовина политичке општине. За то сада држимо, да ће се приликом предрачуна за нову годину, позвати и католици, да учине разрез за њиховог оргуљаша и гробара. А ово што је до сада издато, да се сматра као предујам, те да се од прореза бар за ову годину одбије. Сами католици увидиће, ваљда није ни њима стало за 40—50 новчића разреза за своју цркву. За школе и просветни напредак, дужне су политичке и државне општине старати, а за цркве и њене слуге само верни дотичне цркве.

Наши срби подигоше гимназију. Од ђака уживају више католичких него наших, и ако католици школарину не плаћају, нек им је просто. Што више има католика и благодејанаца и ми се свему томе радујемо, и нетражимо од католика да на гимназију шта приносе. Али треба једном да престане, да се католички оргуљаш и гробар из политичне општине плаћа. А г. Ристић ако мисли да ће помажући оргуљаша добити благослов попа Стипана, и тем приликом какву шарену пантљичицу у дугмарици (Knopfloch) на капуту, то нека потресе мало свој стари фондов бакшиш, а не са наших леђа. А да би нам мало очи замазао, он је у овогодишњи предрачун политичке општине уврстио без прореза 80 фор. за просветни принос. Но наша ће црквена општина учинити за ово разрез, а тако треба и католици да учине са својим оргуљашом и гробаром. Ристић је заваравао људе, кад су га питали: „за што плаћа политичка општина католичког гробара“? одговорив „та знате он је и шпитаљски гробар“. Ово није истина, јер сваки гробар дотичне вере које је мртвац, добија по шпитаљском рачуну 1 фор. од мртваца. А кад би се на тај начин плаћао католички гробар, онда би се морао и српски плаћати.

Сада да вас упознам са још једним шеретлуком нашега Ристића. Наше су школе комуналне званично, и према властима зову се „пучке школе“. Њима управља школски савет, политичне општине — „шул-рат“. Надзор над њима и пучким школама у Митровици, води генерална команда у Загребу, а никако епархиски школски одбор или школски савет у Карловцима. Ристић, начелник, ставио је у предрачуну политичне општине под насловом „школа“ овако: „на православне школе“, „на католичке школе“, свако засебно. Томе још постављају равнатеља за „православне“ и „католичке“ школе. Ово не сме бити, јер ниједна школа није вероисповедна, и сутра може доћи католик у православну школу, а православни у католичку школу за учитеља. На овај начин се заварава наш народ, да мисли, да су његове школе вероисповедне, те се није ни заузимао за подизање и опстанак вероисповедних школа. Кад су ове школе и по закону и у истини комуналне, онда нас не треба варати. Истина има три учитеља и две учитељке српске, а толико и католичких, — али према броју деце то су само као паралелне класе, а не као српске и католичке школе.

Истина католички оргуљаш учи своју децу редовно у певању у својој вери, и деца иду засебно у школу, али то ће првом приликом престати, док дођу православни учитељи на место „католичких“ а католички на место „православних“. Надзорник школа покушавао је ово већ, и питао учитеље, да се овако промену, и ово ће се извести првом приликом, још се само по мало глади, док не прође могућност, да се могу основати и подићи вероисповедне школе, а то је већ близу.

У Сиону, седишту српских патријараха, школе су комуналне!

Да ли би Штросмајер допустио, да је у сличном положају са католицизмом према православнима, да му католичке школе у Ђаково дођу?

ТЕЛЕГРАФСКЕ ДЕПЕШЕ.

Беч, 7 марта. Енглески лист „Globe“ јавља: да је лорд Дуферин добио налог, да изјави кнезу Горчакову, да Енглеска неће никако агитирати у Источној Румелији, за уједињење ове са Бугарском. — Лорд Салисбери добио је поново из Беча депешу, која тврди, да између Аустро-Угарске и Енглеске постоји разно мишлење у источном питању.

Земун, 7 марта. Српска влада позвала је све велике силе, да међусобно закључе привремени уговор, онако како за најбоље нађу. Између Србије и Енглеске закључен је прекјуче овај уговор. Концем овога месеца састаће се у Београду жељезничка комисија.

Беч, 7 марта. „Пол. Кресп.“ телеграфишу из Једрена: да је се генерал Скобељев са аријергардом повукао у Мустаф-пашу. Пред његов одлазак опростио се је пријатељски са аустро-угарским конзулом и турским властима. Са руском војском отишло је и 20.000 бугарских фамилија из Румелије, где влада велико нерасположење. Генерал Скобељев морао је прекјуче брзо послати војску у Сливно, где је била непријатељска демонстрација противу директора финансије Шмита.

Трново, 7 марта. Народна скупштина вотирала је једногласно адресу, у којој се цени важност уредбе Бугарске. Изјављује цару благодарност од стране скупштине и напомиње неизвесан положај Бугарске.

Загреб, 7 марта. Овде се поговара, да ће се сабор 5-ог априла опет отворити. — Херцеговачки поп и војвода Мусић пропутовао је данас овуда. Том приликом походио је бана Мажуранића и генерал-команданта.

РАЗЛИЧИТО.

= У Гечки је пре кратког времена једна жена родила наказу једно мушко дете, које је имало зечије уши, само једно око, и на левој руци шест прстију. Мати је ово дете родила на путу у воденицу. Дете ово живило је сахат и по, и крштено је умрло.

(†. Др. Коста Цукић.) Српски министар-резидент др. Коста Цукић родио се у Карановцу на дан 14 априла 1826 године. Он је се право звао Касаревић и примио је име свога добротвора Цукића. Покојник је учио основну школу у Карановцу, полугимназију у Крагујевцу, а 1838 слушао је у Бечу гимназију и 1843 год. отишао је у Хајделберг где је слушао камерлане науке и постао доктором филозофије. 1848 године постао је професором народне економије на београдском лицеју, и тада је уредио народне школе у Србији. 1860 године углавио је он у Бечу, телеграфску конвенцију са аустро-угарском. 1861 постао је министром просвете и финансије. За време намесништва, био је дуже времена без службе, а 1869 године буде наименован за српског заступника у Букурешту. 1873 постао је чланом државног савета. Доцније 19 маја 1874 буде наименован за српског заступника у Бечу, од куда више премештан није. По његовом начелу припадао је он конзервативној странци, и као такав није био пријатељ данашње народно-либералне партије што влада у Србији. Покојник је оставио удовицу са 8-ро деце. Као што веле тело његово пренеће се у Београд.

(Прилог за страдале сегединце.) Гроф Јован Палфи један од најбогатијих мађарских магната дао је као што „M. Lapok“ вели **50.000** форината за поплављене сегединце.

ЈАВНА ПРЕПИСКА УРЕДНИШТВА

Г. Д. х.х. у Београду. Знадеш ли опу песму што је већ једном у овом листу одговорено: „Па шта трпите јадни.“ Напиши и пошљи. Даље ћемо видети.

К. П. у М. Ваша претплата истекла је 28. пр. месеца.

Трговачком клубу у Рахово. Примили смо 15 фор. за полгодишњу претплату и изравнање рачуна од књига. Известите нас, хоћете ли да вам пошљемо брејеве од почетка ове године или од данас?

Трговина и обртност.

Беч 8. марта. (Житна пијаца.) Шеница за пролеће ф. 9·40—9·45, шеница за јесен ф. 9·65—9·70, раж фор. 6·30—6·90, зоб за пролеће ф. 5·85—6·15, општа зоб фор. 6·20—6·25, за јесен фор. 6·40—6·50, кукуруз за мај-јуни ф. 5·40—5·45, стари кукуруз промпт ф. 5·95—6·05, нови ф. 5·20—5·35. (Све по 100 килограма.)

Беч 6. марта. (Свињска пијаца на тргу св. Маркса.) Дотерано је свега 4121 ком. и то: 1208 ком. тешких бакоњских, 1140 лошијих и 1773 назимади. Од ових било је: 1094 комада мађарских, 1773 пољско-руских, 1089 комада српских и 165 ком. влашких. Продаја је била прилично живахна, цене су се побољшале. Плаћано је: дебеле бакоњске ф. 38—42, српске ф. 35—37, назимад фор. 31—40 (Све по 100 килограма.)

Беч 6. марта. (Марвена пијаца на тргу св. Маркса.) Дотерано је свега 2512 комада, и то: 2113 ком. мађарске, 188 ком. пољске и 211 ком. немачке расе. Од ових било је 2512 комада угојене марве и то: 2405 ком. волова, 58 бикова, 35 крава, 14 бивола. За Беч продато је 1295 комада, за околину и села 1186 комада, непродато је остало 31 ком. Плаћано је: мађарски угојени волови ф. 49—57·75, пољски ф. 53—56, немачки ф. 52—58, бикови ф. 47—52, краве фор. 48—52·50, биволи фор. 45—46. (Све по 100 килограма.)

Курс бечке берзе од 8. (20.) марта.

Ц. к. Дукати	ф.	5·54
Сребро	„	—·—
Наполеони	„	9·33
Немачки марак	„	57·60
Лондон	„	117·25
Деонице аустр. народне банке	„	791.—
Темишварске разтеретнице	„	77·75

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ.

„НОВА ШКОЛА“

НЕЗАВИСАН УЧИТЕЉСКИ ЛИСТ

ГОДИНА V.

УРЕЂУЈЕ:

Мита Нешковић.

Изашао је 4-ти број „Нове Школе“. Садржина је: Извор напретка. — Нешто о моди. — Против дифтеритиса. — Подивљачена, разуздана омладина. Књижевни претрес. Белешке и т. д.

Цена је листу на четврт 1 фор. или 3 динара. Претплата и рукописи шаљу се Мити Нешковићу уреднику „Нове Школе“ у Земун.

„ЈАВОР“

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

УРЕЂУЈЕ

Др. Илија Огњановић.

Изашао је 9. број „Јавора“ са овим садржајем:

Ропске душе, песма Ј. Арања, превео Мита Поповић. На странпутици, новела од Урлика Ерка. Мађарска грофица, новела Павла Хајза (наставак). Српски рјечник за кованције, саставио Јов. Живановић. Солон и његово законодавство, прев. Лука Поповић (свршетак). — Листак.

ГОЛУБ.

ЛИСТ ЗА СРПСКУ МЛАДЕЖ.

УРЕЂУЈЕ

Јован Благојевић, учитељ.

Изишао је 3-ћи број (за марат) у 3000 примерака. Садржина је:

Мали Јоца. — Пећина код Силице. — Мали котаричар. — Чувај се назеба. — Бисер у пустињи. — Песма св. Сави, од М. Поповића. — Кратке поуке. Загонетне задаће и т. д.

„Голуб“ излази једанпут у месецу. Цена му је на годину **60** нов. Претплата се шаље на издавача Мил. Каракашевића, књижара у Сомбору.

Накладом **Косте Мандровића у Бечу** излази „Народни Забавник“ сваких 10—14 дана у појединим свескама са бојадисаним сликама, и доноси збирку најодабранијих и најзанимливијих приповедака, које су отпочеле са славним причама:

ХИЉАДА И ЈЕДНА НОЋ.

Цена је свакој свесци само 15 новч. или 2 гроша. Сваки се може у напред по жељи уплатити.

Новац је најбоље слати поштанском упутницом (Postanweisung) за неколико свезака у напред, а свеске ће се тачно достављати плаћеном поштом.

Наручбине прима свака књижара и познати скупљачи, или нека се шиљу под адресом: **An den Verlag des „Narodni Zabavnik“ in Wien IV. Schwindgasse Nr. 19.**

Штампарија „Народног Гласника“ примила је себе да изда и већ је у посао дала

РУСКО-СРПСКИ-НЕМАЧКО-ФРАНЦУСКИ

РЕЧНИК

који ће изнети око 40 штампаних табака и стаја самo 3 фор. а. вр. за уписнике.

Јављајући о овоме, штампарија „Народног Гласника“ мисли, да ће са издањем овог Речника доскочи једној потреби, која се давно осетила у књижевно српској, па се нада повољноме одзиву са свију стра

Штампарија ова јамчи свакоме за уписнину.

Штампарија „Нар. Гласника“

О ДУШЕВНИМ БОЛЕСТИМА УОПШТЕ

И

О ЗАРАЖЉИВОМ РАЗВОЈУ ИСТИХ ОДЕЛИТО.

ПРИЧА

С. Крупова

Др. медицине и хирургије.

(Прештампано из подлистка „Народнога Гласника“.)

ЦЕНА 15 НОВЧ.

СТРАЖА

књига за науку, књижевност и друштвени живот.

ГОДИНА ДРУГА.

Издаје и уређује

Л. ПАЧУ

Изишла је и разаслата је свеска за јануар са овим садржаје Одломци из дневника једнога добровољца. Успоме из српско-турског рата 1876 год. — Шта знамо о живо од Х. О. — Морају бити непријатељи. (Преписка д друга) с рускога превео Ј. Жујовић. — Историја једн злочина, по казивању једнога сведока, од Виктора Хи превод с француског (наставак). — Ревизор шаљива и у пет чинова, написао Никола Гоголь, превод с рускога. Дописи — Вести из Бугарске. — Религиозносектато ство у Русији, у свези с историјом Русије. — С † Џон Стуарта Миља о социјализму. Књижевни прегле Научна кроника. Губитци. Смесице и Библиографија.

„Alle Menschen, gleich geboren, Sind ein adliges Geschlech

„Die neue Gesellschaft.“

Monatsschrift für Socialwissenschaft.

Zürich.

Овај лист ставља себи у задатак, да све већма испиту шири и подиже социјалну науку и прикупио је у своје ко најврсније сувремене социјалистичке научаре и књижевни Излази свакога месеца у свескама и стаје три марке на четв године. Претплатити се може у свима књижарама и пош луцима, а за нас Србе на по се примаће претплату и ур ништво „Народнога Гласника.“

Ово је садржина пете свеске за 1878/79 год.

Das allgemeine Wahlrecht. I. Die Volkssouverenität und d allgemeine Stimmrecht von **Historicus**. — Der Socialismus und d Kunst von **M. Wittich.** II. — Die deutsche Volksschule eine Que des Classenhasses von **C. Lübeck.** (Eine Zeitbetrachtung an d Hand eines schweizerischen Schulgesetzentwurfes) — Zur Philosoph des Parteiwesens von Dr. **Leonhard Freund.** I. — Das Unterhändle Unwesen. Ein Streiflicht auf unsere Gesellschaftsverhältnisse v **A. Moralt.** — Recensionen von **C. Lübeck.** — Aufruf und Bitte a unsere Leser und Leserinen. Mittheilungen der Redaction.

У штампарији **„Народнога Гласника“** могу се добит следеће књиге:

Дјела Јакова Игњатовића књига друга....	цена ф.	1-
Шест калифорнијских прича Брета Харта..	„	—5
Шта знамо о узроцима појава у органској природи од професора Хекслија.....	„	—5
Гимнастика као установа за развијање телесне и моралне снаге човека и народа од И. В. П.	„	—8
Kampf und Sieg Social-Politischer Roman	„	—2

И МОГУ СЕ ДОБИТИ КОД Г. Г.

Браће М. Поповића књижара у Новоме Саду, Велимир Валожића књижара у Београду, Милоша Грабовачког књижа у Земуну, Миливоја Каракашевића књижара у Сомбору, Рада књижара у В. Кикинди, Спире Петровића у Котору, Кос Поповића трговца у Вршцу, Милана М. Алексића у Б. Ново Селу, код Карла Хелфа и Фези и Фрика књижара у Бечу.

Штампарија „Нар. Гласника.“

Одговорни уредник П. Јовановић. Власник штампарија „Народнога Гласника.“ Штампарија „Народнога Гласника.“